

Франківській області – вартість гектара сягає 292,7 тис. грн. За нею слідує Львівська (95 524 грн), Київська (55 228 грн), Закарпатська (49 497 грн) та Хмельницька область (45 831 грн) [1, 3].

Література

1. Земельний кодекс України – Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 25.10.2001 р. № 2768-14. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 15.03.2023).

2. Ринок землі: скільки коштує гектар землі у різних областях України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3567170-rinok-zemli-skilki-kostue-gektar-u-riznih-oblastah.html> (дата звернення 15.03.2023).

3. Ринок землі під час війни. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/01/03/novyna/ekonomika/gynok-zemli-vijny-serednya-vartist-hektara-perevyshhyla-52-tysyachi-hryven> (дата звернення 15.03.2023).

РОЗБИВОЧНІ РОБОТИ ПРИ БУДІВНИЦТВІ, РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА КАПІТАЛЬНОМУ РЕМОНТІ АВТОМОБІЛЬНИХ ДОРІГ ТА ШТУЧНИХ СПОРУД

Філь А.В. ст. гр. ДГ-11мб-22,

Нестеренко І.П. ст. гр. ДГ-11мб-22

(науковий керівник канд. техн. наук, доц. Наливайко Т.А.)

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

Планові геодезичні розмічувальні роботи полягають у відкладанні на місцевості проєктних кутів і відстаней для визначення на місцевості положення проєктних точок і ліній елементів автомобільної дороги або транспортної споруди. Елементами планових геодезичних

розмічувальних робіт є побудова проектного кута та проектної лінії. Для побудови проектного кута на місцевості треба від заданої вихідної сторони BA (рисунок 1) знайти напрям, який утворює з цією стороною кут β .

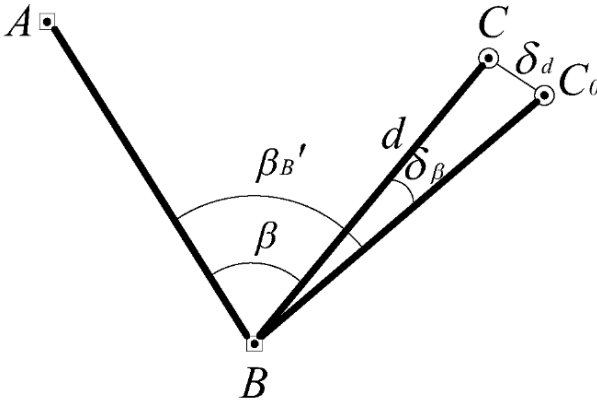

Рисунок 1 – Схема побудови проектного горизонтального кута [1]

В пункті B теодоліт або тахеометр центрують та горизонтують, наводять його візирну вісь на пункт A і знімають відлік з лімба (звичайно близько 0°). Додавши до цього відліку проектний кут і відкріпивши алідаду, встановлюють її на обчислений відлік. У створі візирної осі теодоліта або тахеометра на відповідній за проектом відстані d фіксують на місцевості точку. Таку саму побудову виконують при другому крузі теодоліта або тахеометра, відмічаючи другу точку. З двох точок беруть середню, приймаючи кут ABC за проектний.

Якщо необхідно побудувати кут β з підвищеною точністю, то знайдений у першому наближенні кут ABC вимірюють кількома прийомами, визначаючи його більш точне значення β' . Взявши різницю між проектним β і вимірним β' значеннями, одержують поправку $\delta\beta$, яку необхідно ввести для уточнення побудованого кута β :

$$\delta\beta = \beta - \beta'. \quad (1)$$

Знаючи з проєкту, що відстань $BC = d$, обчислюють лінійну поправку, що дорівнює $CC_0 = \delta d$. З рисунку 1 виходить, що:

$$\delta d = d \frac{\delta\beta''}{\rho''}, \quad (2)$$

де ρ'' – радіан ($\rho'' = 206265''$).

Відклавши на місцевості від точки C перпендикулярно до лінії BC величину δd , фіксують точку C_0 . Кут ABC_0 і буде дорівнювати проєктному куту β . Для контролю кут ABC_0 вимірюють повним прийомом теодолітом або тахеометром. Точність побудови на місцевості проєктного кута залежить від похибок власне вимірювань (візування й відліку на лімбі), інструментальних похибок і впливу зовнішніх факторів. Похибки центрування, редуції й вихідних даних, тобто похибки в положенні вихідних пунктів A і B , на точність побудови проєктного кута не впливають. Однак ці похибки викликають зміщення напрями BC і точки C . Згідно з формулою 2 похибка визначення лінійної редуції проєктного кута:

$$m_{\delta d} = d \frac{m_{\delta\beta}''}{\rho''}. \quad (3)$$

Наприклад при $d=300$ м і $m_{\delta\beta}''=1,5''$ отримаємо $m_{\delta d}=2,2$ мм. Очевидно, що з такою точністю лінійну редуцію легко можна відкласти на місцевості рулеткою або лінійкою з міліметровими поділками. Наприклад, для

побудови кута з середньою квадратичною похибкою $m_{\delta\beta}'' = 30''$ можна застосувати теодоліт типу Т30, зцентрувати його нитковим виском, точку С зафіксувати олівцем на поверхні. Аналогічно формулі 3 можна записати, що похибка положення точки С:

$$m_c = d \frac{m_{\delta\beta}''}{\rho''}. \quad (4)$$

Якщо проектом задано, що похибка положення точки С m_c не повинна перевищувати допустимого проектного значення Δ_C , то згідно з формулою 4 похибка побудови кута не повинна бути більшою за:

$$\Delta\beta = \Delta_C \frac{\rho}{d}. \quad (5)$$

Для побудови кута із похибкою, не більшою за $\Delta\beta$, визначають, скільки разів треба виміряти побудований кут β :

$$n = \frac{t^2}{\Delta^2\beta}, \quad (6)$$

де t – точність відлікового пристрою теодоліта.

Потім обчислюють середнє значення виміряного кута β' , визначають кутову поправку за формулою 1, а лінійну поправку за формулою 2. Точку С переміщують у відповідну сторону на величину δd і фіксують точку C_0 , рисунок 1.

Для побудови на місцевості проектної лінії (відрізка) довжиною d від початкової точки А у заданому

напрямку сталевим мірним приладом відкладають відстань, що дорівнює проєктній довжині d , і тимчасово фіксують кінцеву точку B' , рисунок 2.

Процес відкладання відстані такий самий, як і процес вимірювання. Нівелюванням визначають перевищення h між точками A і B і вимірюють температуру приладу (якщо її виміряти неможливо, вимірюють температуру повітря). Обчислюють поправки в довжину лінії за компарування, за температурного впливу і за похилу лінії.

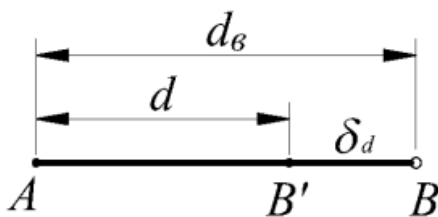

Рисунок 2 – Схема побудови проєктної лінії [1]

Поправка в довжину лінії за компарування:

$$\delta d_k = d \frac{l - l_o}{l}, \quad (7)$$

де l – фактична довжина мірного приладу, взята із паспорту мірного приладу або визначена безпосередньо в результаті компарування;

l_o – номінальна довжина мірного приладу.

Поправка в довжину лінії за температурного впливу:

$$\delta d_t = d \alpha (t - t_o), \quad (8)$$

де α – температурний коефіцієнт лінійного розширення матеріалу мірного приладу, $^{\circ}\text{C}^{-1}$;

t , t_o – температура відповідно вимірювання і компарування, °С.

Поправка в довжину лінії за похил лінії:

$$\delta d_h = -\frac{h^2}{2d}. \quad (9)$$

Загальну поправку визначають за формулою:

$$\delta d = \delta d_k + \delta d_t + \delta d_h. \quad (10)$$

Визначену за формулою 10 загальну поправку вводять із протилежним знаком в лінію AB' :

$$d_B = d \pm \delta d. \quad (11)$$

Якщо поправка буде зі знаком мінус, то лінію AB' подовжують на відрізок δd і фіксують точку B , якщо зі знаком плюс – то лінію вкорочують. Крім цих факторів на точність побудови проєктного відрізка впливає точність фіксації точок B і B' . Побудову ліній із підвищеною точністю виконують інварними мірними приладами, світловіддалемірами і електронними тахеометрами.

Література

1. Баран П.І. Інженерна геодезія : монографія. Київ : ПАТ «ВІПОЛ», 2012. 618 с.